

ἄλλων τοὺς ὁποίους ἡ ἐκκλησία διατηρεῖ, καὶ ἃς εὐχαριστῆται μὲ πνευστέραν καὶ ἀθωωτέραν ζωοτροφίαν. Ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὸ φαντάζεσθαι ὅτι εἶναι μισοῦ ἄξιος διὰ τὴν παῦσιν τῆς ἀμαρτίας, διότι κατὰ τοῦτο ὠφελεῖ ὅχι ἡμᾶς, ἀλλ' ἑαυτόν. Ζητήσατε λοιπὸν παντὶ τρόπῳ νὰ στρέψετε αὐτὸν ἀπὸ τὴν πονηρὰν ταύτην καὶ αἰσχρὰν ζωὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀθωότητος καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς· καὶ ὥστε ν' ἀρκῆται μὲ φειδωλοτέραν μὲν, ὑγεινιοτέραν δὲ διαίταν, ὁποίαν ἡ ἐκκλησία θέλει τοῦ προβλέπειν. Ἄν δὲ ἡ ἐκκλησία σας δὲν ἦναι ἱκανὴ πρὸς τοῦτο, στείλατέ τον πρὸς ἡμᾶς, καὶ θέλομεν τοῦ προβλέπειν τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν καὶ ἐνδυναμίαν· ὥστε νὰ μὴ διδάσκη τοὺς ἔξω τῆς ἐκκλησίας ὁλέθρια πράγματα, ἀλλ' ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ὡν αὐτὸς νὰ μανθάνῃ τὰ πρὸς σωτηρίαν.

Ἄς θεωρήσωμεν ἐπομένως τὴν διαγωγὴν τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν ὡς πρὸς τὰς συναναστροφὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις. Πᾶσα μὴ ἀθώα ἡδονὴ ἦτον αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη, καὶ ὁ Χριστιανὸς προετρέπετο νὰ διάγῃ μὲ σοβαρότητα καὶ σωρησύνῃν ἄξιαν στρατιώτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἱερέως τοῦ ὑψίστου Θεοῦ. Ἀπὸ τὰς περισσοτέρας διασκεδάσεις τῶν Ἑθνικῶν εὐσυνειδήτως ἀπεῖχον· οἱ ἀδύνατοι δὲ καὶ οἱ κενόδοξοι, οἵτινες εἰς αὐτὰς ἐπιπτον, ταχέως καὶ βαρέως ἐπεπλήττοντο.

Ἡ Χριστιανὴ (λέγει ὁ Τερτυλλιανὸς) δὲν ἐπισκίπτεται τὰ θεάτρα τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τὰς Σορβώδεις διασκεδάσεις τῶν συμποσίων των, ἀλλ' ἐξέρχεται νὰ ἐπισκερῇ τοὺς ἀσθενεῖς, νὰ μεταλάβῃ τῆς κοινωνίας, ἢ ν' ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἀδελφοὶ τινες καὶ ἀδελφαὶ ἀδυνατώτεροι μόλις ἠμποροῦν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς διασκεδάσεις καὶ ἡδονὰς, εἰς τὰς ὁποίας νηπιόθεν εἶχον συνειθίσειν, καὶ ἐξήτουν νὰ δικαιώνωνται, ὡς Χριστιανοὶ τῶρα ὅσοι ἀγαπᾶσι τὰς αὐτὰς ἀταξίας. Ἐλεγον ὅτι τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχαῖα, καὶ ὅτι συγχωρεῖται ἡ πρὸς ἡμετέραν εὐχαρίστησιν νόμιμος αὐτῶν χρῆσις, ὅτι τὰ δράματα καὶ οἱ χοροὶ δὲν ἀπαγορεύονται εἰς κἄνεν μέρος τῆς Γραφῆς, ὅτι εἶναι ὀρθόν νὰ χορεύῃ τις, διότι καὶ ὁ Δαβὶδ ἐχόρευσεν ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ· ὅτι τὸ ἐπισκίπτεσθαι ἀμαξοδρομίας καὶ ἵπποδρομίας δὲν ἔμπορεῖ νὰ ᾔνῃ κακόν, διότι ὁ Ἥλιος ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς μὲ ἄμαξαν καὶ ἵππους πυρὸς, καὶ ὁ Ἄγ. Παῦλος ἔλαβε πολλὰς διασαυρήσεις ἀπὸ τοῦ στάδιου καὶ τὸν κίρκου.

Περὶ τῶν τοιοῦτων ὑπεκφυγῶν λέγει ὁ Τερτυλλιανὸς τὰ ἐπόμενα·—“Ὡ πόσον σοφὰ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἀνθρωπίνου μαρτίας, μάλιστα δ' ὅπόταν φοβῆται μὴν ἤθελε χάσειν κοσμικὴν τινα ἡδονήν. Πάντα μὲν εἶναι χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ στοχαζώμεθα πρὸς τί χαρίζονται, καὶ νὰ μεταχειρίζώμεθα αὐτὰ συμφώνως μὲ τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν των, εἰ δὲ μὴ ἀμαρτάνομεν. Ἀληθεύει μὲν ὅτι ποῖποτε εἰς τὴν Γραφὴν δὲν εὐρίσκομεν ῥητὴν ἀπαγόρευσιν θεάτρων καὶ δρα-

μάτων· ἀλλ' εὐρίσκομεν ἐκεῖ τὴν γενικὴν ἀρχήν, τῆς ὁποίας ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη εἶναι ἀναγκαία συνέπεια.”

Περὶ δὲ τοῦ ἐκ τῶν διασαυρήσεων τοῦ Ἄγ. Παύλου ἐπιχειρήματος, παρατηρεῖ, “Καλῆτερον ἦτο νὰ μὴν εἶχον ποτὲ γνωρίσειν τὰς Γραφὰς παρὰ νὰ διαστρέψωσι, πρὸς δικαίωσιν τῆς κακίας, τὰ λόγια καὶ παραδείγματα, τὰ δοθέντα ὥστε νὰ διεγείρωσιν ἡμᾶς εἰς Εὐαγγελικὴν ἀρετὴν· καθότι ταῦτα ἐγράψαν ὥστε νὰ ὑψόνεται ὁ ὑπὲρ τῶν ὠφελίμων πραγμάτων ζῆλος μας, ἐνῶ βλέπομεν πόσον ζῆλον φανερώνουν οἱ Ἑθνικοὶ διὰ τὰ ἄχρηστα. Εἶπέ με, ποῖαν ἄλλην ἐπιθυμίαν ἀρμόζει νὰ ἔχωμεν παρὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου, νὰ ἀναχωρήσωμεν καὶ νὰ ἡμεθα μετὰ τοῦ Χριστοῦ; Ἐκεῖ εἶναι ἡ χαρὰ σου ὅπου ἡ ἐπιθυμία σου τείνει. Εἰσαι ἄρα τόσο ἀγνώμων, ὥστε νὰ παραβλέπῃς ἢ νὰ μὴν ἀρκῆσαι μὲ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας χαρὰς, τὰς ὁποίας ὁ Κύριος σ' ἐπεδαψίλευσε; Καθότι τί εἶναι πλέον χαροποιὸν παρὰ διαλλαγὴ μετὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου σου, παρὰ ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας, ἡ ἀποφυγὴ τῆς πλάνης, ἡ ἄφεσις τοσούτων ἀμαρτιῶν; Ποία χαρὰ τόσο μεγάλη, ὅσον ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ματαίων ἡδονῶν τοῦ κόσμου, ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία, ἡ καθαρὰ συνείδησις, ἡ ἀθώα ζωὴ, ἡ ἀφοβία τοῦ θανάτου; Αὗται εἶναι αἱ διασκεδάσεις, αὗται αἱ τραγωδαί καὶ κωμωδαί τοῦ Χριστιανοῦ, αἵτινες δὲν πληροῦνται μὲ ἀργύριον. Καὶ ποίου εἶδους χαρὰ εἶναι ἐκεῖνη, τὴν ὁποίαν ὀφθαλμὸς δὲν εἶδεν, οὐς δὲν ἤκουσεν, οὔτε συνέλαβεν ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου;”

Μ' ὅλα ταῦτα, οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ ἦσαν ἱεροὶ, εὐπροσῆγοροι, καὶ κοινωνικοί. “Δὲν εἴμεθα Βραχμᾶνες,” λέγει ὁ Τερτυλλιανός, “δὲν εἴμεθα Γυμνοσφισταὶ τῆς Ἰνδίας, δὲν εἴμεθα ἐρμηῖται, φεύγοντες τὰ τοῦ βίου. Καλῶς γνωρίζομεν τὰς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Δημιουργὸν καὶ Κύριον ὑποχρεώσεις μας. Οὐδενὸς τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ δὲν ἀπαβάλλομεν τὴν ἀπόλαυσιν· ζητοῦμεν μόνον νὰ διατηρώμεν τὴν ἀνήκουσαν μετριότητα, καὶ ν' ἀποφεύγωμεν τὰς καταχρήσεις. Δὲν ζῶμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον χωρὶς νὰ μετέχωμεν ἀπὸ τῶν ἀγορᾶς, τὰ λουτρά, τὰ δημόσια καταστήματα, τὰ ἐργαστήρια, τὰς δημοπρασίας, καὶ πᾶν τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν βιωτικὴν συγκοινωνίαν. Ἐνασχολώμεθα μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν ναυτιλίαν, τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν γεωργικὴν, τὸ ἐμπόριον. Καταγινόμεθα μεθ' ὑμῶν εἰς τὰ χειροτεχνήματα, καὶ κοπιᾶζομεν πρὸς ὄφελός σας.”

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ τῆς Σθεκίης, Κάρολος ΙΒ', ἔκαμε τὴν ἀληθῆ ταύτην παρατήρησιν, ὅτι ὁ ἀγνοῶν τὴν ἀριθμητικὴν δὲν εἶναι παρὰ ἡμισυς ἀνθρώπος. Πόσον μάλλον ἀληθεύει τοῦτο περὶ τοῦ ὅστις φέρεται μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν τάφον τοὺς σπόρους τῶν νοητικῶν δυνάμεων ἀκαλλιεργήτους καὶ ἀνωφελῆτους, ἐνῶ ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν, βλάστησιν, καὶ καρποφορίαν αὐτῶν ἡδύναται οὐσιωδεστέραν εὐδαιμονίαν ν' ἀπολαύσῃ παρ' ὅσῃν ἐκ τῶν εὐχριστήσεων τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ πλοῦτος!